

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon suosituksia ja sopimuksia n:o 7

MÉXICON
KULTTUURIPOLIITTINEN JULISTUS

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki, 1982

**YK:n kasvat-, tiede- ja kulttuurijärjestön,
Unescon suosituksia ja sopimuksia n:o 7**

**MÉXICON
KULTTUURIPOLIITTINEN JULISTUS**

**Hyväksytty Unescon järjestämässä
Maailman kulttuuripoliittisessa (Mondiacult) konferenssissa
Méxicossa 6.8.1982**

**Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1982**

MÉXICON KULTTUURIPOLIITTINEN JULISTUS

Maaailmassa on tapahtunut suuria muutoksia viime vuosina. Tieteen ja tekniikan kehitys on muuttanut ihmisen asemaa ja hänen yhteiskunnallisten suhteittensa luonnetta. Kasvatuksen ja kulttuurin merkitys ja alue ovat kasvaneet huomattavasti. Ne ovat tärkeitä yksilön ja yhteiskunnan kehitykselle.

Vaikka nyky maailman mahdollisuudet vuoropuheluun ovatkin lisääntyneet, edessä on monia vaikeuksia: kansat joutuvat kohtaamaan vakavia taloudellisia ongelmia, kansojen välinen eriarvoisuus on lisääntymässä, ja rauhaa ja turvallisuutta uhkaavat asevarustelukilpailu sekä monet ristiriidat ja vakavat jännitystilanteet.

Läheisen kansainvälisen yhteistyön luominen on siis nyt tärkeämpää kuin koskaan. On varmistettava, että toisten oikeuksia kunnioitetaan ja että ihmisten ja kansojen perusvapaudet sekä itsemääräämisoikeus säilytetään; on siis entistäkin tärkeämpää saada rakennetuksi "rauhanvarustukset" jokaisen ihmisen mieleen. Tässä ovat tarpeen mm. kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin keinot.

Kokoontumalla Méxicoon Maailman kulttuuripoliittiseen konferenssiin kansainvälinen yhteisö on päättänyt omalta osaltaan lähentää tehokkaasti kansoja toisiinsa ja saada ihmiset ymmärtämään toisiaan paremmin.

Konferenssi uskoo, että ihmiskunnan kulttuuri- ja henkiset tavoitteet ovat perimmältään yhteiset. Siksi konferenssi on yhtä mieltä seuraavista seikoista:

- kulttuurin voidaan laajimmassa merkityksessään sanoa olevan koko se moninaisuus, joka koostuu yhteiskunnille tai yhteiskuntaryhmille tyypillistä henkistä, aineellista, älyllistä ja emotio-

ISBN 951-46-6653-4
ISSN 0357-4067

Helsingin yliopiston monistuspalvelu
Painatusjaos Helsinki 1983

naalisista piirteistä. Kulttuuriin kuuluvat taiteen ja kirjallisuuden lisäksi myös elintavat, yksilön perusoikeudet, arvojärjestelmät, perinteet ja vakaumukset.

- Juuri kulttuuri antaa ihmiselle kyvyn pohtia ihmistä itseään. Juuri kulttuuri aiheuttaa sen, että me ihmiset olemme inhimillisiä, järjestäytyneitä olentoja, joilla on kriittinen harkintakyky ja käsitys moraalisisista velvoitteista. Kulttuurin välityksellä erottelemme arvoja ja teemme valintoja. Kulttuurin avulla ihminen ilmaisee itseään, tiedostaa itsensä, havaitsee rajallisuutensa, asettaa saavutuksensa kyseenalaiseksi, etsii lakkamatta uusia merkityksiä ja luo töitä, joilla hän ylittää omat rajoituksensa.

Näistä syistä konferenssi on vakavasti sitä mieltä, että seuraavien periaatteiden tulisi olla vallitsevina kulttuuripolitiikassa.

KULTTUURI-IDENTITEETTI

1. Jokainen kulttuuri on ainutkertainen ja korvaamaton arvomaailma, koska kunkin kansan perinteet ja ilmaisumuodot ovat sen tehokkain keino osoittaa olemassaolonsa.
2. Siten kulttuuri-identiteetin puolustaminen osaltaan vapauttaa kansoja. Käänteisesti taas kaikenlainen alistaminen kieltää tämän identiteetin tai vahingoittaa sitä.
3. Kulttuuri-identiteetti on aarre, joka antaa elinvoimaa ihmiskunnan mahdollisuuksille itsensä toteuttamiseen. Se nimittäin saa kaikki kansat ja kaikki ryhmät etsimään ravintoa menneisyydestään sekä hyväksymään sen kanssa sopuissa olevat ulkopuoliset vaikutteet ja siten edistämään omaa luovuttaan.
4. Kaikki kulttuurit ovat osa ihmiskunnan yhteistä perintöä. Kansan kulttuuri-identiteettiä uudistaa ja rikastaa yhteys

toisten perinteisiin ja arvoihin. Kulttuuri on vuoropuhelua, ajatusten ja kokemusten vaihtoa sekä toisten arvojen ja perinteiden kunnioittamista; eristäytynyt kulttuuri näivettyy ja kuolee.

5. Mikään kulttuuri ei voi väittää olevansa teoriassa yleispätevä, vaan kulttuuri syntyy kaikkien maailman kansojen kokemuksesta, kun kukin lujittaa omaa identiteettiään. Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurin moninaisuus ovat erottamattomia.
6. Erikoispiirteet eivät estä, vaan pikemminkin rikastavat yleismaailmallisten arvojen yhtenäisyyttä, joka liittyy kansojen toisiinsa. Siellä, missä erilaiset perinteet esiintyvät rinnakkain, kulttuuripluralismin olemukseen kuuluu erilaisten kulttuuri-identiteettien olemassaolon tunnustaminen.
7. Kansainvälinen yhteisö pitää velvollisuutenaan varmistaa, että jokaisen kansan kulttuuri-identiteetti säilytetään ja että sitä suojellaan.
8. Kaikki tämä on osoituksena siitä, että tarvitaan kulttuuripolitiikkaa, joka suojelee, elvyttää ja rikastaa kaikkien kansojen identiteettiä ja kulttuuriperintöä. Sen on perustuttava kulttuurivähemmistöjen ja maailman muiden kulttuurien ehdottamaan kunnioitukseen ja arvostamiseen. Minkä tahansa ryhmän kulttuurin laiminlyöminen tai tuhoaminen merkitsee menetystä koko ihmiskunnalle.
9. On tunnustettava, että kaikki kulttuurit ovat yhtä arvokkaita. On tunnustettava myös kaikkien kansojen ja kulttuuriyhteisöjen oikeus vahvistaa kulttuuri-identiteettiään ja säilyttää se. Kaikilla kansoilla ja kulttuuriyhteisöillä on oikeus odottaa muiden kunnioittavan niiden kulttuuri-identiteettiä.

KEHITYKSEN KULTTUURIULOTTUVUUS

10. Kulttuuri on kehityksen perusulottuvuus. Se auttaa vahvistamaan kansakuntien itsenäisyyttä, riippumattomuutta ja identiteettiä. Kasvu on usein käsitetty pelkästään määrälliseksi, ottamatta huomioon, että siihen kuuluu ehdottomasti myös laatu, nimittäin ihmisten henkisten ja kulttuuripyrkimysten tyydyttäminen. Kehityksen tavoite on jokaisen yksilön hyvinvoinnin ja itsensä toteuttamisen jatkuvuus.
11. Kehitystä on välttämättä inhimillistettävä. Kehityksen lopullisena tavoitteena tulisi olla sen tunnustaminen, että ihmisellä on yksilöllinen arvo, mutta myös velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan. Kehitykseen kuuluu, että kaikki yksilöt ja kansat pääsevät osallisiksi tiedoista ja että kaikilla on mahdollisuudet oppia ja kommunikoida toisten kanssa.
12. Kehityksen kulkua on säädeltävä jatkuvasti, mikäli halutaan antaa kaikille miehille ja naisille mahdollisuus parantaa osaansa.
13. Alati kasvava määrä miehiä ja naisia etsii parempaa maailmaa. He eivät etsi ainoastaan perustarpeittensa tyydyttämistä, vaan myös inhimillistä kehitystä, hyvinvointia ja mahdollisuutta elää ystävydessä kaikkien kansojen kanssa. He eivät tavoittele pelkästään tuotantoa, voittoa tai kulutusta, vaan omien mahdollisuuksiensa täydellistä toteuttamista, niin yksilöllistä kuin kollektiivistakin. Myös luonnonsuojelu kuuluu heidän tavoitteisiinsa.
14. Ihminen on kehityksen lähtökohta ja päämäärä.
15. Kulttuuripolitiikan olisi palautettava kehitykseen sen syvälinen, inhimillinen merkitys. Uusia malleja tarvitaan. Ja ne taas voidaan löytää kasvatuksesta ja kulttuurista.
16. Kehityksen tasapaino voidaan saavuttaa vain, jos kulttuuri

otetaan osaksi kehitysstrategioita. Siksi kehityssuunnitelmia ja -strategioita tulee pohtia kunkin yhteiskunnan historian, sosiaalisen tilanteen ja kulttuurin valossa.

KULTTUURI JA DEMOKRATIA

17. Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27. artiklan mukaan jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteisönsä kulttuurielämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksestä ja siitä saaduista eduista. Valtioiden on tehtävä kaikki välttämätön tämän tavoitteen saavuttamiseksi.
18. Kulttuuri nousee koko yhteisöstä, ja sen tulee myös palata siihen: kulttuurin tuotteista ja eduista nauttiminen ei saisi jäädä eliitin etuoikeudeksi. Kulttuuridemokratia perustuu siihen, että mahdollisimman monet yksilöt ja yhteisöt pääsevät osallistumaan kulttuurituotteiden luomiseen, kulttuurielämää koskevaan päätöksentekoon sekä kulttuurin levittämiseen ja vastaanottamiseen.
19. Tavoitteena tulisi ennen kaikkea olla uusien poliittisesti demokraattisten kanavien avaaminen samanarvoisten kasvatus- ja kulttuurimahdollisuuksien avulla.
20. On ehdottomasti saatava aikaan kulttuurielämän maantieteellinen ja hallinnollinen hajauttaminen. On varmistettava, että kulttuuritoiminnasta vastuulliset laitokset tiedostavat paremmin yhteiskunnan mieltymykset, vaihtoehdot ja tarpeet kulttuuriasioissa. Siksi olisi huolehdittava siitä, että yleisöllä ja kulttuurielimillä olisi paremmat mahdollisuudet olla yhteydessä toisiinsa.
21. Kulttuurin demokratisointiohjelma edellyttää ensinnäkin sitä, että taiteen luomis- ja vastaanottokeskukset hajautetaan. Demokraattinen kulttuuripolitiikka huolehtii siitä, että kaikki

yhteisöt ja koko väestö voivat nauttia korkeatasoisesta taiteesta ja sen luomisesta.

22. Kaikkien ihmisten osallistuminen kulttuurielämään edellyttää sitä, että kaikki yhteiskunnalliseen asemaan, koulutukseen, ikään, kieleen, sukupuoleen, uskonnolliseen vakaumukseen ja terveyteen perustuva tai etniseen, vähemmistö- tai marginaaliryhmään kuulumisesta aiheutuva eriarvoisuus poistetaan.

KULTTUURIPERINTÖ

23. Kansan kulttuuriperintöön kuuluvat sen taiteilijoiden, arkkitehtien, muusikoiden, kirjailijoiden ja tiedemiesten työt sekä myös tuntemattomien taiteilijoiden työt, ilmaisut kansojen henkisestä luovuudesta ja arvojärjestelmistä, jotka antavat merkitystä elämälle. Siihen kuuluvat niin aineelliset kuin aineettomatkin työt, joissa kansan luovuus ilmenee: kielet, riitit, uskomukset, historialliset paikat ja muistomerkit, kirjallisuus, taideteokset, arkistot ja kirjastot.
24. Jokaisella kansalla on siksi oikeus ja velvollisuus puolustaa kulttuuriperintöään ja säilyttää se, sillä yhteiskunnat tunnustavat itsensä niistä arvoista, joista ne löytävät luovuuden lähteen.
25. Kulttuuriperintöä ovat usein vahingoittaneet tai sen ovat tuhonneet ajattelemattomuus, kaupungistuminen, teollistuminen ja tekniikan läpimurto. Mutta vieläkin kestävämmän kulttuuriperintöä ovat vaurioittaneet kolonialismi, sodat, vieraan vallan miehitys ja vieraiden arvojen maahan tunkeutuminen. Kaikki nämä ovat katkoneet kansojen yhteyksiä niiden omaan menneisyyteen ja hävittäneet niiden muistoja. Säilyttämällä ja arvostamalla kulttuuriperintönsä kansoilla on siis ollut mahdollisuus puolustaa itsenäisyyttään ja riippumattomuuttaan ja siten lujittaa ja tukea kulttuuri-identiteettiään.

26. Kansainvälisten kulttuurisuhteiden yhtenä peruseriaatteena on laittomasti maasta vietyjen teosten palauttaminen niiden alkuperämaahan. Olemassa olevat kansainväliset asiakirjat, sopimukset ja päätökset voitaisiin vahvistaa, jotta niistä tulisi tässä mielessä tehokkaampia.

TAITEELLINEN JA ÄLYLLINEN LUOVUUS SEKA TAIDEKASVATUS

27. Kulttuurin kukoistus liittyy erottamattomasti sekä kansojen itsenäisyyteen että yksilön vapauteen. Taiteilijoiden ja älymystön luova toiminta edellyttää mielipide- ja ilmaisuvapautta.
28. On luotava sellaiset yhteiskunta- ja kulttuuriolot, jotka helpottavat ja innostavat poliittisesta, ideologisesta, taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta syrjinnästä vapaata taiteellista ja älyllistä luomista ja takaavat sen jatkumisen.
29. Taidekasvatuksen kehittäminen ja edistäminen eivät merkitse vain taiteellisen arvostuksen kehittämiseen tähtäviä erityisohjelmia ja tuen antamista ryhmille tai laitoksille, joiden tehtävänä on taiteen luominen tai levittäminen, vaan myös sellaisten toimintojen tukemista, jotka herättävät yleisön tietoisuutta taiteen ja älyllisen luovuuden yhteiskunnallisesta merkityksestä.

KULTTUURIN SUHDE KASVATUKSEEN, TIETEeseen

JA TIEDONVALITYKSEEN

30. Yhteiskunnan kokonaiskehitys edellyttää kulttuurin, kasvatuksen, tieteen ja tiedonvälityksen tukitoimia, jotta tekniikan kehitys ja ihmiskunnan älylliset ja moraaliset saavutukset saatettaisiin tasapainoon.
31. Kasvatus sopii ihanteellisesti kansallisten ja yleismaailmal-

listen arvojen levittämiseen. Sen tulisi edistää tieteellisen ja teknologisen tiedon mukauttamista, ilman että kunkin kansan voimavaroja ja arvoja vahingoitettaisiin.

32. Tällä hetkellä tarvitaan integroivaa, uutta kehittävää kasvatusta, joka tiedonantamisen ja -levittämisen lisäksi kouluttaa ja uudistaa. Tällaisen kasvatuksen tulee auttaa opiskelijoita tiedostamaan oman aikansa ja ympäristönsä todellisuus; sen tulee tukea persoonallisuuden täydellistä kehittymistä, harjoittaa itsekuriin, toisten kunnioittamiseen sekä yhteiskunnalliseen ja kansainväliseen solidaarisuuteen. Sen tulee antaa ihmisille valmiudet järjestäytymiseen ja tuotteliaisuuteen sekä todella välttämättömien tavaroiden ja palveluiden tuottamiseen. Lopuksi sen tulee rohkaista uudistumaan ja elvyttää luovuutta.
33. On tärkeää kannustaa käyttämään kansallisia kieliä opetustehävissä.
34. Lukutaitoa on pidettävä jokaisen kansan kulttuurikehityksen perusehtona.
35. Tieteiden ja teknologian opetusta tulisi pitää kulttuurikehityksenä, joka edistää kriittistä asennetta tietoon. Tämä opetus olisi sisällytettävä koulutusjärjestelmiin kansojen kehitystarpeiden mukaisesti.
36. Uuden maailman tiedotus- ja viestintäjärjestyksen periaatteisiin kuuluvat tiedon ja ajatusten vapaa kulku sekä mahdollisimman laaja ja tasapuolinen levittäminen. Tämä merkitsee sitä, että kaikilla kansakunnilla on oikeus ei vain ottaa vastaan, vaan myös välittää kulttuuri-, kasvatus-, tiede- ja teknistä tietoa.
37. Nykyaikaisten tiedotusvälineitten tulisi helpottaa objektiivista tiedottamista eri maiden kulttuurisuuntauksista vahingoittamatta kansakuntien luovuuden vapautta ja kulttuuri-identiteettiä.

38. Viime vuosien tekniikan kehitys on laajentanut kulttuuri-teollisuutta. Vaikka kulttuurihyödykkeitä levitetäänkin huomattavasti enemmän, tästä teollisuudesta voi kuitenkin tulla kulttuurisidonnaisuuden väline, ja se voi vieroittaa ihmisiä oman ja muidenkin maiden kulttuureista. Näin käy silloin, jos kulttuurihyödykkeitä tuottaessa - luotiinpa ja valmennettiin niitä miten tahansa - ei oteta huomioon yhteiskunnan vanhoja arvoja ja jos synnytetään toiveita ja pyrkimyksiä, jotka ovat ristiriidassa kulttuurikehityksen todellisten tarpeiden kanssa. Lisäksi kotimaisen kulttuuriteollisuuden puute saattaa olla kulttuurisidonnaisuuden ja vieraantumisen lähde.
 39. Sen vuoksi on tärkeää kannustaa perustamaan kulttuuriteollisuutta niihin maihin, joissa sitä ei ole. Tässä olisivat avuksi kahden- ja monenväliset tukiohjelmat. On kuitenkin aina huolehdittava siitä, että kulttuurihyödykkeiden tuotanto ja levittäminen ovat sopusoinnussa kunkin yhteiskunnan koko kehityksen kanssa.
 40. Nykyaikaisilla tiedotusvälineillä on nyt keskeinen asema koulutuksessa ja kulttuurin levittämisessä. Siksi yhteiskunnan onkin löydettävä keinoja ja tapoja, joilla uutta tuotanto- ja viestintäteknikkaa käytettäisiin yksilön ja yhteisön todelliseksi kehittämiseksi ja kansakuntien riippumattomuuden edistämiseksi. Samalla olisi säilytettävä kansakuntien itsemääräämisoikeus ja lujitettava maailmanrauhaa.
- KULTTUURITOIMINTOJEN SUUNNITTELU,
HALLINTO JA RAHOITUS
41. Kulttuuri on ehdoton edellytys kaikelle myönteiselle kehitykselle. Yhteiskunnan on ponnisteltava konkreettisesti kulttuuritoimintojen suunnittelun, hallinnon ja rahoituksen edistämiseksi. Tällöin on otettava huomioon kunkin yhteiskunnan tarpeet ja ongelmat. Samalla on taattava vapaus, jota kulttuuriin

liittyvä luomiskyky niin henkensä kuin sisältönsäkin vuoksi edellyttää.

42. Mikäli jäsenmaiden kulttuurikehityksen halutaan olevan todellista, asiaan kuuluvia budjettimäärärahoja on lisättävä ja saatava varoja muistakin lähteistä mahdollisimman paljon. Samoin on tehtävä enemmän henkilökunnan kouluttamiseksi kulttuurisuunnittelun ja hallinnon kehittämistyöhön.

KANSAINVALINEN KULTTUURIYHTEISTYÖ

43. Ihmisen luova toiminta ja yksilön sekä yhteiskunnan täydellinen kehitys edellyttävät mahdollisimman laajaa ajatusten ja tiedon levittämistä kulttuurivaihdon ja tapaamisten pohjalta.
44. Laajakantoisempi osa-alueellinen, alueellinen, alueittenvälinen ja kansainvälinen yhteistyö ja yhteisymmärrys ovat tärkeitä kunnioituksen, luottamuksen, keskustelun ja rauhan ilmapiirin luomiseksi kansakuntien keskuuteen. Tällaisen ilmapiirin saavuttaminen on mahdollista vain, jos tämänhetkiset jännitystilanteet ja ristiriidat saadaan vähentymään ja poistetuksi ja asevarustelukilpailu pysäytetyksi ja jos päästään aseidenriisuntaan.
45. Konferenssi haluaa jälleen kerran juhlallisesti korostaa Yhdistyneiden kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon yleiskokouksen 14. istunnossa hyväksymän Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön periaatteiden julistuksen arvoa ja paikkansapitävyyttä.
46. Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön tulisi perustua kulttuuri-identiteetin kunnioittamiseen, kaikkien kulttuurien arvon ja arvokkuuden, kansallisen riippumattomuuden ja itsensä määräämisoikeuden sekä toisten asioihin puuttumattomuuden tunnustamiseen. Sen vuoksi kansainvälisissä yhteistyösuhteissa tulisi välttää kaikenlaista alistamista tai yhden kulttuurin

syRJäyttämistä ja toisen sen tilalle asettamista. On myös olennaisen tärkeää palauttaa tasapainoon kulttuurivaihto ja -yhteistyö, jotta tuntemattomat, erityisesti tiettyjen kehitysmaiden kulttuurit saatettaisiin laajempaan tietoisuuteen kaikissa maissa.

47. Kulttuurin, tieteen ja kasvatuksen levittäytymisen ja vaihdon tulisi lujittaa rauhaa, edistää ihmisoikeuksien kunnioittamista ja auttaa kolonialismin, uuskolonialismin, rasismia, apartheidin ja kaikenlaisen aggression, alistamisen ja toisten asioihin puuttumisen pois juurimista. Kulttuuriyhteistyön tulisi samoin auttaa aseidenriisuntaa edistävän kansainvälisen ilmapiirin luomista, jotta aseistukseen varatut valtavat rahamäärät voitaisiin käyttää rakentaviin tarkoituksiin, kuten kulttuuria, tiedettä ja teknologiaa kehittäviin ohjelmiin.
48. Kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä on monipuolistettava ja edistettävä monitieteellisyyden avulla. Erikoishuomiota on kiinnitettävä pätevän henkilökunnan kouluttamiseen kulttuuri-palveluita varten.
49. Kehitysmaita olisi rohkaistava yhteistyöhön, jotta tiedot muista kulttuureista ja kehityskokemuksista rikastaisivat näiden maiden elämää.
50. Konferenssi haluaa jälleen kerran juhlallisesti vakuuttaa, että kasvatusta ja kulttuuria ovat olennaisia pyrittäessä saamaan aikaan uusi kansainvälinen talousjärjestys.

VETOOMUS UNESCOLLE

51. Maailmassa, jota repivät eri sivilisaatioiden kulttuuriarvoja vaarantavat ristiriidat, jäsenvaltioiden ja Yhdistyneiden kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön sihteeristön on lisättävä ponnistelujaan näiden arvojen säilyttämiseksi

ja toimittava tehokkaammin ihmiskunnan kehityksen edistämiseksi. Pysyvän rauhan saavuttaminen on välttämätöntä koko inhimillisen kulttuurin olemassaololle.

52. Tässä tilanteessa Unescon perussäännön mukaiset tavoitteet ovat ratkaisevan tärkeitä.
53. Siksi Maailman kulttuuripoliittinen konferenssi vetoaa Unescoon, jotta tämä jatkaisi ja vahvistaisi työtään kansojen ja kansakuntien välisten kulttuuriyhteyksien lisäämiseksi. Konferenssi vetoaa Unescoon, jotta tämä jatkaisi arvokasta tehtäväänsä ja auttaisi ihmisiä, huolimatta näiden erilaisuudesta, toteuttamaan ikivanhaa tavoitetta maailmanlaajuisesta veljeydestä.
54. Tähän konferenssiin kokoontunut kansainvälinen yhteisö yhtyy Benito Juarezin mottoon: "Niin yksilöiden kuin kansojenkin välisissä suhteissa rauha merkitsee toisten oikeuksien kunnioittamista".